

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՉԻԱՐԱԾՆԵՐԸ՝ ՄԵԾ ԶԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱԳՈՐԾՈՂՆԵՐ ԿԱՄ՝ ԶՈՂՎՈՐ
ԱՆԱՍՆԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՊԵՏԱԿԱՆ ԶԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԻԴ ՃԱՆԱՊԱՐՀ

Վեհ գործին: Նրա ղեկավարած՝ Ստեփանակերտի Աշոտ Ղուլյանի անվան հ. 2 դպրոցը միշտ էլ աչքի է ընկել սաների հայրենասիրական դաստիարակության, հայրենիքի արժանավոր քաղաքացիներ աճեցնելու բարձր մակարդակով: Լ. Մարտիրոսյանի կենսագրությունը հայրենասեր հայուհու, հայրենիքին անմնացորդ նվիրվելու, հւկական մանկավարժի վառ օրինակ է: Նա նվիրվել է՝ չակնկալելով պետական բարձր կոչում, չնայած այն ինքնաբերաբար պատշաճուն է նրա գործունեությանը: Կաստակաշտ մանկավարժն անցել է վաստակած հանգստի: Բայց այդ «հանգիստ»-ը հարաբերական է: Նրա անհանգիստ, պրատուն միտքը հիմա էլ հանգիստ չի տալիս նրան, ինչը հարիր է ծննդրիտ մտավորակամին, իր երկրի ճակատազրով մտահոգ, արժանապատիկ քաղաքացուն: «Էլուսարար»-ի հետ՝ սկսած նրա հրատարակման արաջին օրվանից՝ 1999թ. սեպտեմբեր, միշտ կապի մեջ է՝ ակտիվորեն թղթակցելով թերթին: Հեղինակել է ոչ միայն մանկավարժական նյութեր, այլև ժամանակի հրամայականով՝ իմքնաբուխ էսաներ, հրապարակախոսական նյութեր: Նրա գրվածքներից մեջքերված հետևյալ տողերը լավագույն են բնութագրում հեղինակին: «... Անցել են օրեր, տպավորություններն այրող են ու բարձր: Բայց մի զգացում կա իմ մերսում, որ այնտեղ ասես այստեղ էինք, մերն էր ամեն ինչը ու հարազատ, և մեր ոտքը ամուր էինք դմում ու քայլում մեր հողերում... Եվ նաև այն, որ Կարսն էլ, Անին ու Իգդիրն էլ, Կամն ու Ծովակն էլ մոտիկ են, շատ մոտիկ, այստեղ, մեր կողդին, մեր շարունակությունը,

Հիմա՝ 21-րդ դարի առաջին քառորդ դուրս մեր հերթական ազգային մեծ ողբերգության՝ Դայոց Արևելից Կողմանց շատ մեծ հատվածի կորստի ժամանակականություն, առավել քան համոզվեցինք, թե հեռու տափաստանաբանակ, ոչ բնիկ ցեղախմբերը, որ ժամանակների մեջ քանից փորձել են մուտք գործել մեր լեռնաշխարհ և մշտապես հայրենապահ ուժերի, երևելիների կողմից մօռւթերին միշտ հարված ստացել, հետ են շարտվել, այնուհանդերձ, իրենց համար պատմական պատեհ-անպատճի ժամանակներում, նաև հայ ստահակի գործելածից առիթավորված, կարողացան իրենց չարածին որոնով մտնել Սրբազն Տաճարից, մաքրանաքրուր Դայոց աշխարհից՝ Արցախից ներս՝ անմեղ-անճար ոչչարածների կերպարանքով, պարզ չորանությանք, որի ենթաչերտերում թարար-ագերու մեծ, հեռագնա քաղաքականությունն էր. թիգ առ թիգ որո՞ւ գցել մեր հնամենի երկրում՝ այստեղ-այնտեղ շերտընդմեծ խցկվելով (խցկվելու աշխարհագործունեն էլ պանակվորված էր) հայոց բնակավայրերի արանքները, ոչչարարությամբ պայմանավորված՝ վրան ու բույն դնել, ոչչարի արոտ խնդրել. քարարի ոչչարի համար՝ արոտ, մեզ համար՝ Դայունիք, հայոց հնամենի հողը ծվեն-ծվեն ոտնաստակ տալ ու տիրանալ: Ինչպես Սեծ արցախից՝ Բագրատ Ուլուրաբյանը կասեր՝ «Այս է Թուրքի քաղաքականությունը. նախ՝ որպես հյուր մտմել տունդ, ապա՝ սպանել տանտիրոջը և տեր դառնալ նրա տանը»: Այսպես, նման «փափուկ», ձկուու և բռնի ծեռագրով նրանք բնակվորվեցին մեր մեծ և ողջ հայրենիքում, սկզբից՝ սեպի նման խրվելով, ապա հրենք շատանալով-շատանալով, թիգ առ թիգ տիրանալով՝ մեզ մեր հայրենիքում սեպ և հյուր դարձնելով:

Այն, հայո հայրենասեր է: Եղել են ամուր,
պիտի հայեր՝ Դավի Ղազարներ, Մելիք Արով-
ներ, Թյուլի Կրօպումաններ, հայրենադավ
հոր հայրենասեր որդի Մելիք Զումշուլներ,
որ առաջնորդել, երկիր են պահել, բայց,
ըստ երևույթին, ազգովիճ չէինք այդպիսին,
որ ավարարուն խարուասաւ մնա սահար.

ցանկապատը ծակել ու մտնել: Մտնել: Ծակել, ճնոռել, մտնել ու հասնել Շուշի: Զարմանում, շատ եմ զարմանում՝ խոսելով ողատեղով այսօրվա այս ծանր իրավիճակի մասին: Աշխարհի որ ծայրից ասես խելորպ պաշտոնյա փողկապավորներ, աշխարհակարդ սահմանող «Երևանիներ», թուրքի պոչից բռնած՝ Եկան-հասան անառիկ հայշունց Շուշի, այնտեղից էլ զննեցին, դիտեցին մեզ ու գնացին՝ հաջորդ հերթափոխի ժամապարհ տալով: Եվ զայրույթով դիմուեն նրանց: Թերևս չեն լսում նրանք. «Այս աշխարհի այ դուք մեծամեծեր, գոնե մի անգամ անզեն, անաչառ աչքով ու մտքով զննել, նայե՞լ եք Յայաստան, Աղրթեշապետությունների քարտեզներին (քարտեզին) տարածաշրջանային ընդհանուրթյամեջ: Ու թե նայել-զննել եք, մի՞թե ձեր մեջ չկար մեկը, որ բարձրածայներ, աղաղակերպ արհեստածին, անքնին, անզեն աչքով տեսանելի, ակնառու այդ խցկումները, այդ կեղծ շինծու գծագրությունը տեսնելով:

Սենք հարյուր տարի է, ծցում, աղաղակում ենք, դուք չեք լսում, քանզի պետք չեք երևի: Նախիջևանն էլ այլա հայոց լեռն չունի, որ աղաղակի, թե ինչու է ինքը հայտնվել մայր Հայաստանին կպած, բայց այլև շատ հեռու Ծնան Վիճակում՝ Աղրբետ ջան պետության կազմում, Երբ ազերու հետ մի քիզ, մի բո՞ւ անգամ հողային սահման չունի, որ Զրականից (Զարբայի) հազար տարիների Հայաստան Հաղորդը իր գյուղ դերով, մինչև Ավետարանոց ու Քարին տակը քարուքանդ անելով ծակած-մտած, Ծուշը հասած այդ երևի շատ որակյալ ասֆալտով մայրութին, որ ձգվում է քարուքանդ արված հայոց գյուղերի, գերեզմանների միջով ձեզմից մեկի սիրտն ու քանականությունը չշարժվեց այդքանը տեսնելով, թե՝ հրճ մանը էր ձեզ համար մի հաճեի, հիշեի օր

և նրանք՝ ավերակներու ու փշրանքները Էղօդիս հրամայում են. «Որտեղ պետականություն, այնտեղ էլ՝ հայրենիքի, պատեհական երթիքի գործողություն և հզրություն: Դինո՞ պահենք թեև փոքրիկ, բայց աշխարհին ներկայանալու և հարատևելու հայի ամենափրկ՝ հայության պետականությունը: Ազգովի կարենք ծիշտ քաղաքականություն ազգային քարոզչության մեքնան աշխատեցնենք» (ԹՈՂԵՑԻՆ ԶԵՂ ՄԵԽԱԿ, ՏԻՄՈՒՐ ՀԱՅԱՅԹՈՎ ԱՌ ԱՍՏՎԱԾ, 2012թ. Արևատյան Հայաստան այցելելուց հետո): Կամ «... իսկ ո՞յն է, ո՞յն է չարագույններից չարագույն իրավիճակում հայտնված հայի Ապրելու բանաձևը, ընտրության, հարցի, խնդրի լուծման ծիշտ բանաձևը: Ինքը նության, Անուն - Ազգանունի պահպանման կենսաբանաձևը, գոյաբանաձևը մեկն է ու միակ ծիշտը՝ մնալ Հայրենիքում, ապրել Հայրենիքում, վերընծուլվել, շիվեր տալ Հայրենիքում՝ հանուն բացառածակ արժեք ազգային դիմագծի, ազգային ինքնության և ազգային ազատության՝ ապրել Հայրենիքում, լինել հայի հավերժական երթապահող ազգային հերթապահության ամենից կարգապահ, խիզաքարտիկ: («ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՈՒ ՏՈՒՆԸ ԱՍՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԵՆ ԱՎԵՐ ՎՈՒՄ, ԿՈՐՍՎՈՒՄ...», 2023թ. մարտ, շրջափակված Արցախում): Իսկ ստորև տպագրվող «ՈՉԻՆԱՐԱԾՆԵՐԸ՝ ՄԵԾ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱԳՈՐԾՈՂՆԵՐ ԿԱՄ ՔՈՉՎՈՐ ԱՍԱՍՆԱՊԱՇՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԻՆ ԲԱԱՍՊԱՐՅ» հոդվածը հեղինակը «Լուսարար»-ին է ուղարկել 2023թ. սեպտեմբերին, երբ ընդամենը օրեր անց պետք է տեղի ունենար չարաբասիկ բնատեղահամությունը: Քանի որ Ստեփանակերտում գործող միակ՝ «Դիզակ պայուս» տպարանն այլևս տպագրական նյութեր չուներ, և «Լուսարար»-ը տպագրվելու հնարավորություն չուներ, հոդվածը հրապարակվեց թերթի էլեկտրոնային տարրերակում:

«Լուսարար»-ի հետ ջերմ կապ ուսեցող մասկավարժն այսօր ի գործն է շարունակում Մայր Յայաստանում, դասավանդում Արարատի մարզի Նորաբացի միջնակարգ դպրոցում և հարազարթերի միջոցով իր մտորումներն է կիսում ընթերցողների հետ՝ դարձյալ կատարելով մանկավարժի ու նվիրյալ քաղաքացու բարձրագույն պատճենը։ Կուգենայինք, որ նրա օրինակին հետևեին մենք շատ նտավորականներ։ Նրանց խոսքը նույնպես կօգնի դիմակայի քանատեղահանված մեր հայրենակիցներին։ Չէ՞ որ Ի Սկզբանէ Բանն»։

բարոսություն, իրենց համար՝ ազգային պետականության կերտման ուղիղ և ծշնարհականապարհ՝ մեզնից արոտ, յայլա ուղելու հետևողական, քայլ առ քայլ իրականացվող քաղաքականություն:

Հա՞, իսկ մենք թե՝ այնօր, թե՝ այսօր համարեն մտքերով քննադատել, հետամնացություն, անքաղաքակիրթ, ցածրակար նիստուկաց ենք հանարել ազերու ոչխարածեցնելու դարավոր վարքը, տասը ավելի երեխա ունենալու նրանց՝ թեկույութերում, ախոռներում ոտարորիկ մժագնելը, մեզ ավելի խելացի, ավելի քաղաքակիրթ ներկայացնելով ու պատմությունից, մեծ սայթաբումներից ու ճակատագրական սխալներից այդպես էլ դասեցանելով: Որ հենց մեր հայրենիքը կորզող կենսաբանածան է ամենից ծիշտը, լավ թվաս ծննդյան միջավայր՝ մնալ, ապերել հարենիքում, գոյամիջավայրդ բազմացնելու զարգացնելով:

Այս ի՞նչ կործանարար երևույթ է, որ դա
ու տարիներ նստել, բոյսն է դրել հայիս հր
գերանության մեջ: Դակադարձություններ
հիմնավորող պատճառաբանություններ
ինչքան կարող եք, միևնույն է՝ ծիշտ չ
սխալ է: Միևնույն է, հայրենիքում քանակա
կան ու որակական պատշաճ ու հարգի, ար
մատական կարգավիճակ ունենալու դեպ
քում ցանկապատճ ամուր կլինի, չի ծակվի
չես խոցվի: Այն, ինչով զբաղվել ու զբա
վում ենք օտար ափերում, օտարին հաճո
յանալով կամ վիզ ծռելով, այդ նույնը անեն
հայրենի հողի վրա, տիրաքար: Մեր, հիրա
վի, ազգային հինավուրց քաղաքակրթու
թյունը մշտապես աշխարհին հիշեցնելու
միջազգային ամենից բարձր ատյաններ
խիդճն ենք ցանկացել արքանցնել, մեր առ
գային մեծ ցավերից ծնվող ծիշը լսել
դարձնել՝ արդեն քանի՛ հարյուր տարի մեռ
արևմուտք, մեկ կյուսիս ու արևելք նայելու
ու՝ մինչ այսօր... Եվ թվում է՝ միայն ու միշտ
այդքանը միայն, այդպես էլ պետականաշշի
նության, պետության հզրուացման խստա
պահանջ առաջնահերթությունը միակ
գլխավոր ուղենիշը շղարձնելով:

հանուն հայոց հայրենիքի գոյության բոլոր ժամանակներում մարտիրոսված, նահատակված, պայքարած ու պայքարող նվիրյալների առաջ:

Յար ու հավերժ փառք անմահ նպիրյալ-
ներին և բոլոր նրանց, ովքեր հանուն հայրե-
նիքի ապրե և ապրուն են ծիչու:

Այն՝ ո՞ւմ է լսում աշխարհը: Այսօր էլ այդքանը հասկացանք, և ցավալի է, աշխարհն իրականության ուժեղ, թելադրող կողմի հետ է սեղան նստում, մարդատեղ դնում, նրա հետ հաշվի նստում: Եվ ո՞ւմ են պետք իմ ու քո սին, անզոր ծշմարտությունները, մեր պատճական վկայություններն ու հազարամյա հիշատակումները մեր մեջ հայրենիքի մասին, երբ Տակը Հող չկա արդեն, երբ դու քո ոտքերով հայրենի հողի վրա չես քայլում, երբ գետնի վրա այլ իրողություն է: Գոնե հիմա, գոնե հիմա կարո՞ղ ենք ուղղել մեր սխալները, հասկանալ՝ որն է գլխավոր մնայունը, որը՝ անցողիկ: Պետք է հասկանալ, պետք է ուղղել: Երկի տեղին է հիշատակել: Ինչքան մեծ էր, ինչքան հզոր հրեաների՝ որպես ազգի պետականաշխնության ունակությունն ու գենը, որ կարողացան երկու հազար տարի անց ի մի գալ, հավաքվել, վերադառնալ իրենց տուն ու վերաշինել իրենց տունը: Սովորենք, վերագտնենք ու վերածնենք մեր ազգային ոգու ուժն ու զորությունը և անենք այն, ինչը օգուտ կրերի հայրենապահությանը, պետականությանը, բոլորով լինենք այն մեջ բռունքքի մի մատը, որ միասնական ուժով կիսվի զնդանին, իսկ հայրենիքի կողքին, հայրենիքի մեջ լինելու, երկիրը պահելու համար պետք է լինել հայրենիքում: Կա՝ երկիրը պահելու այլ գոյաբանաձև: Զկա: Ամենից բարդ, անելանելի փակուլու առաջ անգամ կանգնելով՝ ցանկացած տարբերակ ստորադասվում է հայրենիքում ապրելու գերադասությանը: Այս, այդպես է, այլ կարծիք չկա. Թաթար-ազերին թալանչի է, բարբարոս, ավարառու, անարդար: Բայց այդքանով հանդերձ իր այդ վարդութարով կիլո-հնազանդ պետական քաղաքականություն է իրականացնում: Իսկ մենք, որ բոլոր մեր պահանջների մեջ արդար ենք, ո՞րն է մեր արդարության ուժը: Միայն հանճարեղ խոսք ու բառը, մինչանց ծանակելն ու ծաղկելը, հայրենի հողը պակաս սիրելն ու այն բռղմելն է, «լավ» կյանքի տուտք բռնած՝ հեռուներից առ հայրենիք լավ բարերով ելույթներ ունենալը, կամ թե՝ լավագույն դեպքում բարեգործություն անելը: Թերևս դա՝ բարեգործությունը, շատ գնահատելի բայլ է՝ երկրապահության շատ կարևոր երակ:

Միտքս աղավաղված չհասկացվի. բնակ, մենք ոչ ավարառության, ոչ էլ բարբարոսության համակիրը, կողմնակիցը չենք: Պարզապես շատ վատ է, որ մինչև հինգ թուրքի ձեռագրին դիպուկ պատասխանելու ձևու ու բանաձևը չգտանք: Ժամանակների տեղեկատվական աղբյուրներին, մանուկին, ԶԼՍ-ներին հիմա էլ ավելացած բազում ավելի հասանելի հարթակների միջոցով ինչեւ բասես, որ չեն ասկում ու չեն գրվում, հենց այնպես՝ մեր ջրաղացին մի կաթիլ ջրով անգամ չօգնելով: Մեծախոսության ժամրից օգտվողների պակասը չունենք, իսկ քաղաքակիրք տպավորություն թողնելու նպատակով երևի արդեն հազար անգամ գրել ու հայտարարել ենք, թե ով է քոչվոր թաթար-ազերին. տասը երեխա կունենան գոնում, ախոռում, կեղոտի մեջ կմեծացնեն և այսպես շարունակի... իսկ մինչ մենք մեծախոսում էինք, անստեղծ դատարկության մեջ կովկասի թուրք-թաթարը տիրելու և տիրանալու ծիշտ բանաձևին հլու-հնազանդ ցեղախմբերի խառնամբովից հասավ ազգի կարգավիճակի, ուա էլ քիչ էր, իհմա էլ տարածաշրջանում աշխարհակարգ ձևակորելու ակտիվ հեղինակ է, իրեն հարգել թելադրող պետություն:

ՀԻՇՈՂՈՒԹՅԱՆ ԴԱՅԱ

ԲԵՐԴԱԶՈՐՅԱՆ ՊԱՏՍՈՒԹՅՈՒՆ

Բերդաձոր առաջին անգամ գնացի 1989թ. օգոստոսի վերջին: Սարսունու շրջանից 6 հոգի էինք: Գորիսի օդանավակայանում միացանք մնացած տղաներին, որոնք Բերդաձորի ինքնապաշտպանության խորհրդի (ԲԻՆ) նախագահ Անդրանիկ Հարությունյանի՝ Բերդաձորի Անդրյան էին կամ: Սկզբում միասին հասանք Ստեփանակերտ, որեւ անց՝ Բերդաձոր: Ինարկե, բազում վտանգների միջով անցանք: Բերդաձորի Սեծ շեն գյուղում մեծ դժմավորեց Բիշ-ի փոխախագահ Արմեն Սկրյանը: Ենտագյուն բաժանվեցին Ենթաշրջանի մասնակիցները գյուղում գործող շուրջ շենի բնակչին առաջարկում էին շենի հասաւության վաղաճակ Զարարյանը և Քին շենի բնակչին Սամվել Խաչատրյանը: Այս օրերին Վ. Սարգսյանի հրամանով Բերդաձորում էին Մասհիս, Կրմավիրի, Երևանի և այլ վայրերի կամավորական ջոկատներ: Ուղղաթիռով այստեղ եկավ նաև Վ. Սարգսյանը: Երկու օր անց նույն ուղարքի վեհական ճիշտ և տարածքում կային խորհրդային բանակի, այսպես կոչված, խաղաղապահներ, սակայն նրանց հիմնական անելիքն աղբեքանցների շահերը պաշտպանելի են և հաճախ հայկական 4 գյուղում անձնագրային ռեժիմի ստորգում եր, ազատանարտիկների ծերակալումը և այլ չարիք մեր հանդեպ: 1991թ. հունվարի 17-ի երեկոյան Բերդաձորի մշտական պաշտպաններ՝ նորագավիրցի Ստեփան Սուրայանը, Սարգիս Յարամալյանը՝ Սարգն Սալահիս-Սերաստիայից, Խոչն (Խաչիկ Շովիհաննիսյան)՝ Երևանից և Շիրակ Չորանյանը՝ Բերդաձորի ինքնապաշտպանության առաջամարտիկ, հրամանատար Արմեն Մկրտչյանի եռոր՝ Արմեն Սկրյանի վարած «Վիլս»-ով Բերդաձորի Եղանակ գյուղի վերադարձում էին Սեծ շեն: Եկեւ էին նոր եկած ազատանարտիկների անձնագրերում գրանցումներ կատարելու: Լաշին-Շուշի ճանապարհը վերահսկող խորհրդային բանակի պարեկները գիտեին, որ հայկական գյուղերի

սովորող ոչխարը՝ սպանելով հովիվ Եղիշե Ծատրյանին: Նման իրավիճակում էինք այդ օրերին:

Եսկ թշնամին մեծ ուժեր էր կուտակել Բերդաձորի շուրջ և 4 կողմից ամբողիատ հարձակման էր ամցնում: Ստեփանը իր ընկեր-ազատամարտիկների հետ մեկ Եղանակում էր, մեկ՝ Սեծ Շենում, Տասի Վերսուում: Նոյեմբերի 21-ին մեծ հարձակման եղավ Լաշինի շրջանի Աղամանս-Թթու ջուր գյուղի կողմից: Քին Շենի դիրքերը պաշտպանելին նահատակվեցին Երևանից հատուկօկատային վաղինակ Զարարյանը և Քին շենի բնակչին Սամվել Խաչատրյանը: Այս օրերին Վ. Սարգսյանի հրամանով Բերդաձորում էին Մասհիս, Կրմավիրի, Երևանի և այլ վայրերի կամավորական ջոկատներ: Ուղղաթիռով այստեղ եկավ նաև Վ. Սարգսյանը: Երկու օր անց նույն ուղարքի վեհական ճիշտ և տեղափուխում սկզբում Շուշի, հետո՝ Ստեփանակերտի հիվանդանոց: Ստեփանակերտում ներասանուիկ և ազատամարտիկ ժամանակամարտ կարողանում էր կախակցությունը, իսկ Ստեփանը գոփում է: Շիրակը հասցնում է մերենայում եղած զենքերը համել և բարձել պոտակա կամրջի տակ՝ ողջ գիշերը մնալով այնտեղ: Զինվորականներն ստուգում են մերենան, բնական է՝ զենք չեն գտնում և վիրավորներին տեղափուխում սկզբում Շուշի, հետո՝ Ստեփանակերտի հիվանդանոց: Ստեփանակերտում ներասանուիկ և ազատամարտիկ առաջամարտիկ ժամանակամարտ կարողանում էր տղամերին փախսնել, որ հետագայում շղատապարտվեն՝ որպես ահարենիչներ: Սարգիս տեղափուխում են Երևանի օրթոպեդիկ հիվանդանոց, որտեղ բուժվում է Երևար ժամանակ: Մի քանի տեղից վիրավորված տղաները երկարատև բուժում ստացան, սակայն վերքերն իրենց ազնությունը պահպանվելու մեջ դեմք հետևում է այս այլ տունը: Տասին օգոստյան էր հասել բռոք՝ Շիրակ Չորանյանը, սակայն հանդիպել էր թշնամու կրակահերին: Բարեքամատաքար չէր տուժել, պատսպարվել էր և ծննդարձի ինքնաշեն հրացանության վերաբերյալ ուստիշաները գնդակահերել էր Բերդաձորում: թշնամին այրել էր Տասի Վերսու՝ Ծաղկաձորի փոքրիկ գյուղի մի քանի տունը: Իր տան մեջ դեռևս թշնամական Շուշիի ազերի ագերի ուստիշաները գնդակահերել էր Արդարական աշխատավոր հայտի համարին, ապա այրել տունը: Տասին օգոստյան էր հասել բռոք՝ Շիրակ Չորանյանը, սակայն հանդիպել էր թշնամու կրակահերին: Բարեքամատաքար չէր տուժել, պատսպարվել էր և ծննդարձի ինքնաշեն հրացանության վերաբերյալ ուստիշաները գնդակահերել էր Բերդաձորում:

բնակիչները մշտապես այցելում են միմյանց, և իրենց պարտականությունը էր նաև պաշտպանել նրանց: Այս օրն էլ խորհրդային սպան ծեղքով նշան է անում, որ մերենան առաջ ընթանա:

- Չանցած մի քանի մետր, - պատմել է Արմեն, - տարբեր զինատեսակներից կրակեցին մեզ վրա:

Մոտ 500 մետր առաջ է քշում մերենան, սակայն հարյուրավոր զնդակներ քրքրում են երկարյա մերենան... Վիրավորվում են բոլոր տղաները, բայց՝ Շիրակից, Սարգն կորցնում է գիտակցությունը, իսկ Ստեփանը գոփում է: Շիրակը հասցնում է մերենայում եղած զենքերը համել և բարձել պոտակա կամրջի տակ՝ ողջ գիշերը մնալով այնտեղ:

2013թ. հոկտեմբերի 27-ին վախճանվել մեր Սարգնը: Անցած տարի վախճանվեց նաև Խոչն: Այսօր էլ Արմեն կրում է պատերազմակամ վերքերի ծանրությունը: Խաղաղ տարիների մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելով մուսայեցի, լսելով տատի պատմաները, թե ինչ չարիքներ են գործել թուրքերը, խօսական հայրենիքին երդվել էր վրեժմնորդի լինել հայրենակիցների համար: Քաջորդին անմասն չէր մարտական ընկերների հուզող հարցերին էլ, մինչև կյանքի վերջին օրը, Սարգն մնաց հայրենիքի հսկական զինվոր: Արմատներով լինելո

